

บทที่ 1

วจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) คืออะไร

เค้าโครงเรื่อง

บทนำ

1. วจนปฏิบัติศาสตร์ คืออะไร
2. คำจำกัดความของวจนปฏิบัติศาสตร์
3. วจนปฏิบัติศาสตร์ แตกต่างจากวากยสัมพันธ์ (syntax) และอรรถศาสตร์ (semantics) อย่างไร
4. บริบท (context)
 - 4.1 คำจำกัดความของบริบทและองค์ประกอบของบริบท
 - 4.2 คำหรือข้อความข้างเคียง (co-text)
5. บทสรุป
6. กิจกรรมท้ายบท

จุดประสงค์ของการเรียนรู้

หลังจากเรียนบทนี้แล้วผู้เรียนจะ:

1. บอกคำจำกัดของ วจนปฏิบัติศาสตร์ ได้
2. เข้าใจว่าวจนปฏิบัติศาสตร์ แตกต่างจากวากยสัมพันธ์ (syntax) และอรรถศาสตร์ (semantics) อย่างไร
3. บอกได้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบของบริบท
4. บอกว่าได้ว่าคำหรือข้อความข้างเคียง (co-text) คืออะไร
5. บ่งชี้ว่าอะไรเป็นบริบท (context) หรืออะไรเป็นคำหรือข้อความข้างเคียงโดยวิเคราะห์จากภาษาอังกฤษในแบบฝึกหัดได้
6. ยกตัวอย่างภาษาไทยพร้อมทั้งบ่งชี้บริบทและคำหรือข้อความข้างเคียงได้อย่างเหมาะสม

บทนำ บทนี้จะกล่าวถึงความหมายของคำว่าวจนปฏิบัติศาสตร์ ความแตกต่างระหว่าง วจนปฏิบัติศาสตร์ ไวยากรณ์และอรรถศาสตร์ นอกจากนี้จะอธิบาย ความหมายของ คำหรือบริบท (context) คำหรือข้อความที่มาข้างหน้า (co-text) ซึ่งสำคัญมากในการ ตีความหมายของข้อความ

1. วจนปฏิบัติศาสตร์ คืออะไร

Morris (1938) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าวจนปฏิบัติศาสตร์ คือการวิเคราะห์ ภาษาศาสตร์โดยอาศัยผู้พูดและผู้ฟังเป็นผู้กำหนดความหมายของภาษา ศาสตราจารย์ ดร. อุคม วโรตมสถิตยดิษฐ์ (2533) ได้กำหนดคำจำกัดความของวจนปฏิบัติศาสตร์ จาก ความคิดเห็นของ Martin Atkinson, David Kelby และ Iggy Roca จากหนังสือ Foundation of Linguistics ไว้ว่า วจนปฏิบัติศาสตร์ เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง เครื่องหมายและผู้ใช้เครื่องหมายซึ่งแตกต่างไปจากวากยสัมพันธ์ (syntax) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ เครื่องหมายทางภาษาและความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องหมายทางภาษาคู่กัน และ อรรถศาสตร์ (semantics) เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องหมายกับความเป็น จริง ในทำนองที่คล้ายคลึงกัน Levinson (1983) ก็ได้กำหนด ความหมายของวจน ปฏิบัติศาสตร์ ไว้ว่า วจนปฏิบัติศาสตร์ คือการศึกษาถึงการใช้อย่างไรหรือการสื่อ ความหมายของถ้อยคำโดยนำเอาบริบท (context) มาพิจารณาคำด้วย

2. วจนปฏิบัติศาสตร์ แตกต่างจากวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์อย่างไร

ตารางต่อไปนี้จะบอกความแตกต่างของความหมายของคำทั้งสามโดยสังเขป
ดังนี้

วากยสัมพันธ์	อรรถศาสตร์	วจนปฏิบัติศาสตร์
1. คือความสัมพันธ์ของรูปคำ	<ul style="list-style-type: none"> ● คือการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของเครื่องหมายที่ใช้ในภาษากับความเป็นจริง เช่น ● refugees; entry / exit ● diplomats; left / right 	<ul style="list-style-type: none"> ● คือการศึกษาถึงการใช้ภาษาในสถานะการณ์ที่เป็นจริงโดยต้องพิจารณาผู้พูด ผู้ฟัง และบริบท
วากยสัมพันธ์	อรรถศาสตร์	วจนปฏิบัติศาสตร์
2. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์และกฎข้อบังคับของภาษา	<ul style="list-style-type: none"> ● ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์และกฎข้อบังคับของภาษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักในการสนทนา
3. กฎเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์มักจะเป็นกฎตายตัวที่ยึดถือกันมา (Leech, 1983)	<ul style="list-style-type: none"> ● อรรถศาสตร์อาจจะตีความหมายของคำหรือประโยคโดยไม่ต้องคำนึงถึงบริบทก็ได้ (Levinson, 1983) 	<ul style="list-style-type: none"> ● การตีความหมายของภาษาที่ใช้ในความหมายของวจนปฏิบัติศาสตร์นั้นไม่ยึดกฎเกณฑ์ที่ปฏิบัติกันมาเป็นประเพณีอย่างเคร่งครัด การใช้ภาษาที่แท้จริงนั้นจะถือเอาจุดประสงค์ของการสนทนาเป็นหลัก
4. สามารถอธิบายไวยากรณ์โดยอาศัยกฎเกณฑ์ที่แยกแยะและตายตัวได้		<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวที่จะอธิบายการใช้ภาษาได้ ทั้งนี้เพราะการใช้ภาษาต้องอาศัยบริบทเป็นเครื่องช่วยในการตีความ
5. บางครั้งไวยากรณ์ก็มีกฎเกณฑ์และการสื่อความหมายที่เป็นนามธรรม		<ul style="list-style-type: none"> ● เกี่ยวกับการใช้ภาษาที่เป็นรูปธรรมซึ่งเราจะตีความได้โดยอาศัยเหตุ การณ์และเวลาที่คำพูดนั้น ๆ เกิดขึ้น

6. สามารถอธิบาย ไวยากรณ์ในประโยค ได้โดยไม่ต้องอาศัย บริบท		● ไม่สามารถอธิบาย การใช้ภาษาได้โดยไม่ อาศัยบริบท
7. ไวยากรณ์เกี่ยวข้องกับ คำ และความหมายของ ประโยค		● เกี่ยวข้องกับคำพูด ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง และความต่อเนื่อง ของข้อความ

3. บริบท (context) และความสัมพันธ์ของคำที่มาข้างหน้า (co-text)

3.1 บริบทคืออะไร

บริบทคือสถานการณ์ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาซึ่งรวมทั้งคำพูดและภาษาท่าทาง สิ่งที่เกี่ยวข้อง และผลของคำพูด (ตามความหมายของ Firth, 1957) พร้อมกันนี้ Firth ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งภาษาศาสตร์สมัยปัจจุบันของภาษาอังกฤษ ก็ได้พูดถึงความสัมพันธ์ของบริบทว่า:

Logicians are apt to think of words and propositions as having 'meaning' somehow in themselves, apart from participants in contexts of situation. Speakers and listeners do not seem to be necessary. I suggest that voices should not be entirely dissociated from the social context in which they function and that therefore all texts in modern spoken languages should be regarded as having 'the implication of utterance', and be referred to typical participants in some generalized context of situation.

(Firth, 1957: 226)

กล่าวสั้น ๆ ก็คือ Firth คิดว่าเมื่อจะตีความหมายของคำพูดจะต้องพิจารณาถึงบริบทเป็นสำคัญ ในทำนองเดียวกัน Hymes (1962) ก็ได้ให้ความสำคัญของบริบทไว้อย่าง

- (i) บุคคลผู้ร่วมในบทสนทนา ซึ่งรวมทั้งผู้พูดหรือผู้เขียน (addressor) และผู้ฟังหรือผู้อ่าน (addressee) พร้อมทั้งพื้นความรู้ของผู้ร่วมสนทนาด้วย
- (ii) หัวข้อ (topic) ของการสนทนา
- (iii) สถานที่และเวลาของบทสนทนา (setting) พร้อมทั้งภาษาท่าทางของผู้ร่วมสนทนา
- (iv) ภาษาที่ใช้ในการสนทนา (channel) อยู่ในรูปใด คือเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน ป้ายประกาศ หรือเครื่องหมายบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์
- (v) ภาษาที่พูด (code) เป็นภาษาถิ่น (dialect) ใด ถิ่นการพูด (style) เป็นอย่างไร
- (vi) ลักษณะของคำพูดอยู่ในรูปแบบ (message form) ใด เช่น เป็นจดหมายรัก การเทศนา การเล่านิทาน บทกลอน เป็นต้น
- (vii) สถานะการณ์หรือพิธีที่คำพูดนั้น ๆ เกิดขึ้น (event) เช่น ในพิธีแต่งงาน ในพิธีสวดมนต์ เป็นต้น
- (viii) จุดประสงค์ของการพูด (purpose)

ต่อไปนี้จะพิจารณาปริบทที่อยู่เบื้องหลังคำพูดเหล่านี้ตามตัวอย่าง 1-4

ตัวอย่างที่ 1: I do think Adam's quick. (ตัวอย่างจาก *Brown และ Yule, 1983*)

ตัวอย่างนี้จะมีสองความหมายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริบท (ก) และ (ข)

ก. ผู้พูด: แม่ของ Adam

ผู้ฟัง: แม่สามีผู้พูด

สถานที่: สวนสาธารณะ

เวลา: บ่ายที่มีแดดจ้าในเดือนกันยายน ในฤดูร้อน ค.ศ. 1962

สถานการณ์: ผู้หญิงทั้งสองคนกำลังเฝ้าดู Adam วิ่งไล่เป็ดอยู่ แม่ของสามีก็พูดถึงพ่อของ Adam ว่าตอนที่พ่อของ Adam อายุสองขวบยังพัฒนาไม่เร็วเท่า Adam ในอายุเดียวกัน แม่ของ Adam จึงพูดเสริมเป็นเชิงเห็นด้วย ว่า I do think Adam's quick.

จุดประสงค์ของการพูด: ผู้พูดต้องการจะแย้งว่า Adam ลูกของคนพัฒนาได้เร็วกว่าพ่อของเขา

ข. ผู้พูด: นักเรียนคนหนึ่ง

ผู้ฟัง: นักเรียนกลุ่มหนึ่ง

สถานที่: โต๊ะวางเครื่องคัมในห้องอาหารของโรงเรียน

เวลา: เย็นวันหนึ่งของเดือนมีนาคม ค.ศ. 1980

สถานการณ์: John ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนคนหนึ่งในกลุ่มเด็กกลุ่มนี้ได้เล่าเรื่องตลกจบไปหนึ่งเรื่อง ทุก ๆ คนหัวเราะยกเว้น Adam พอคนอื่น ๆ หยุดหัวเราะ Adam จึงหัวเราะขึ้นมาบ้าง นักเรียนคนหนึ่งในกลุ่มจึงพูดประชดประชัน Adam ว่า I do think Adam's quick.

จุดประสงค์ของการพูด: ต้องการพูดประชดประชัน Adam ที่เป็นคนเข้าใจเรื่องตลกช้ากว่าคนอื่น ๆ

ตัวอย่างที่ 2: A: I am out of petrol.

B: There is a garage round the corner. (Levinson: 1983)

ผู้พูด: ชายหรือหญิงคนหนึ่งที่กำลังขับรถอยู่

ผู้ฟัง: คนที่นั่งมาด้วยในรถ

สถานที่: อาจจะเป็นภายในรถหรือบริเวณใกล้ ๆ รถ

เวลา: เวลาใดก็ได้

สถานการณ์: ผู้พูดรู้ว่ารถของตนน้ำมันหมดและต้องการจะเติมน้ำมัน ผู้พูดพูดเป็นเชิงหยิ่งเสียดามผู้ฟังว่ารู้หรือไม่ว่าปั้มน้ำมันอยู่ที่ไหน ผู้ฟังจึงตอบตาม

จุดประสงค์ที่แท้จริงของผู้พูด (A) ซึ่งพูดค่อนข้างอ้อมค้อม กล่าวคือ แทนที่จะถามว่า How can I get to a garage? หรือ Where's a nearby garage?

ตัวอย่างที่ 3: Silence.

Hospital.

ผู้พูด: และผู้ฟังไม่มีตัวตนแต่เป็นที่เข้าใจว่า คำพูดเช่นนี้จะต้องเป็นป้ายประกาศ หน้าโรงพยาบาล

สถานที่: หน้าโรงพยาบาลหรือในโรงพยาบาล

จุดประสงค์ของผู้พูด: ก็คือ ต้องการให้ผู้ที่ผ่านมาหน้าโรงพยาบาลหรือผู้ที่เข้ามาใช้บริการของโรงพยาบาลไม่ส่งเสียงอะอะเป็นที่รบกวนของคนไข้

ตัวอย่างที่ 4: The baby cried.

Ruth ran upstairs. (ตัวอย่างจาก *Brown & Yule: 1983*)

ผู้พูด: คือใครก็ได้ที่รู้จัก Ruth

ผู้ฟัง: คือคนที่อยู่ในบริเวณเดียวกับที่ Ruth อยู่และรู้ว่า Ruth และเด็กที่กำลังร้องไห้มีความสัมพันธ์กันในฐานะอะไร

เวลา: คือเวลาใดก็ได้

สถานที่: คือในบ้านหรือในสถานที่พักอยู่อาศัย ที่สำคัญก็คือ Ruth อยู่ชั้นล่าง

3.2 คำหรือข้อความข้างเคียง (co-text)

คำหรือข้อความที่มาข้างหน้านั้นมักจะมีคำหรือข้อความที่ตามมาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความต่อเนื่องของภาษา ในภาษาอังกฤษมักจะมีคำเหล่านี้ เช่น the latter/ the former ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

We heard their complaints that no one came to visit them and also that their roof was leaking. I helped them over *the latter* (i.e. the complaint about the

roof) and promised to let some friends know about *the former* (i.e. the complaint about loneliness).

ในตัวอย่างนี้ *the latter* อ้างอิงไปถึงคำบ่นเกี่ยวกับหลังคารั่ว ส่วน *the former* นั้น อ้างอิงถึง คำบ่นเกี่ยวกับความว้าเหว

นอกจากคำ *the latter* และ *the former* ซึ่งเป็นเครื่องช่วยชี้แนะถึงคำหรือข้อความที่มาข้างหน้าแล้ว ก็ยังมีคำสรรพนามและคำนามที่ขึ้นต้นด้วย *a* หรือ *the* หรือคำนามที่มีความหมายเดียวกัน เป็นคำอ้างอิงไปถึงคำที่กล่าวถึงมาแล้วด้วย ตัวอย่างเช่น (ตัวอย่างนี้ตัดมาจาก *Brown และ Yule 1983*)

Priest is charged with Pope attack (Lisbon, May 14)

A dissident Spanish priest was charged here today with attempting to murder the Pope.

Juan Fernandez Krohn, aged 32, was arrested after a man armed with a bayonet approached the Pope while he was saying prayers at Fatima on Wednesday night.

According to the police, *Fernandez* told the investigating magistrates today he had trained for the past six months for the assault. *He* was alleged to have claimed the Pope 'looked furious' on hearing *the priest's* criticism of his handling of the church's affairs.

If found guilty, *the Spaniard* faces a prison Sentence of 15-20 years.

นักศึกษาจะเห็นได้ว่าคำ *the Spaniard* อ้างอิงถึง/และเป็นคนคนเดียวกับคำ *A dissident Spanish priest / Juan Fernandez Krohn / Fernandez / the Spiniard, He* และ *the priest*

สรุป: การเข้าใจภาษาหรือตีความหมายทาง วจนปฏิบัติศาสตร์นั้นจะต้องอาศัยทั้งบริบท (context) และคำหรือข้อความข้างเคียง (cotext) เป็นเครื่องช่วยอย่างสำคัญในการพิจารณา อันจะนำไปสู่ความเข้าใจภาษาได้

4. กิจกรรมทำยบท

1. วจนปฏิบัติศาสตร์(pragmatics) คืออะไร
2. ในการพิจารณาปริบท (context) จะต้องพิจารณาอะไร
3. จงระบุ context และ cotext ของข้อความต่อไปนี้
 - (1.) The ice is thin over there.
 - (2.) A: There's the doorbell.
B: I'm in the bath.
 - (3.) a. The children of the Indians are saved, to be sold or given away as servants, or rather slaves for as long a time as the owners can make them believe themselves slaves. But I believe in their *treatment* there is little to complaint of.
 - b. The same evening I went on shore. The first *landing* in any new country is very interesting.
 - c. When we came within hail, one of the four natives who were present advanced to receive us and began to shout most vehemently, wishing to

direct us where to land. When we were on shore the *party* looked rather alarmed.
 - d. After crossing many low hills, we descended into the small land-looked

plain of Guitron. In the *basins*, such as this one, which are elevated from one thousand to two thousand feet above the sea, two species of acacia...grow in large numbers.
 - (4.) A: You couldn't do it.
B: Of course I could.

(5.) Hey, you've passed the exam!

(6.)

URGENTLY REQUIRED
FINANCIAL CONTROLLER

- Male / female between 25-30 years old
- Good command of spoken & written English
- Bachelor's degree in accounting
- 2-3 years experience in accounting
- Familiar with computers

Interested persons, please send application and resume to:

Managing Director
Media Plus Co., Ltd.
192 Sukhumvit 49/12
Bangkok 10110

(7.)

FOR RENT

Sukhothai Mansion
near Jitlada palace
3 storeys, 2 b/rs
one study,
fully furnished,
swimming pool,
B 50,000/month
call 248-2930

(8.) ก. วันนี้ไป 'มหาลัย' หรือเปล่า

ข. วันนี้ไม่มีเรียน

(9.) ก. เวลาอะไรแล้ว

ข. พระเพ็ญมาบิณฑบาตร

- (10.) ก. นี้เรือช่วยรับโทรศัพท์ที่น้อยยชิ
ข. เรามีเครื่องตอบโทรศัพท์นะ

(11.) Dumping garbage

SIR: Recently my family and I took a holiday on a luxury ocean-going boat in Thailand. I was particularly impressed by the excellent service provided by *the boat staff* and various programmes giving knowledge about the sea, marine life, coral and natural conservation. *This* encouraged all of us on *the tour* to become strongly opposed to destruction of natural resources.

But I lost *all the good feelings* I had for *the tour* on the last night of the trip when we were heading back to Bangkok. That night, *I fell* asleep on a canvas bed on *the deck*. I was woken up at about 3 a.m. by lots of noise. Looking down, I saw people dumping a large number of sacks of garbage and waste material from *the lower deck* into the sea. *The dumping* went on for about 10 minutes.

(12.)

Shark's Fin House
-----ราชาหูลตาม-----
Delicious
Shark's Fin Soup &
Chinese Dishes
Open daily
11:00-14:00 17:00-22:00
331/45 Sukhumvit 55
(Opp. Benz Soi Thonglor)
T. (02) 391-2397

(13.)

ทูปตีก
รื้อถอนสิ่งก่อสร้างทุกชนิด
ควบคุมงานโดย วิศวกร
โทร. 526-1813, 525-1852 มือถือ 01-354-6368